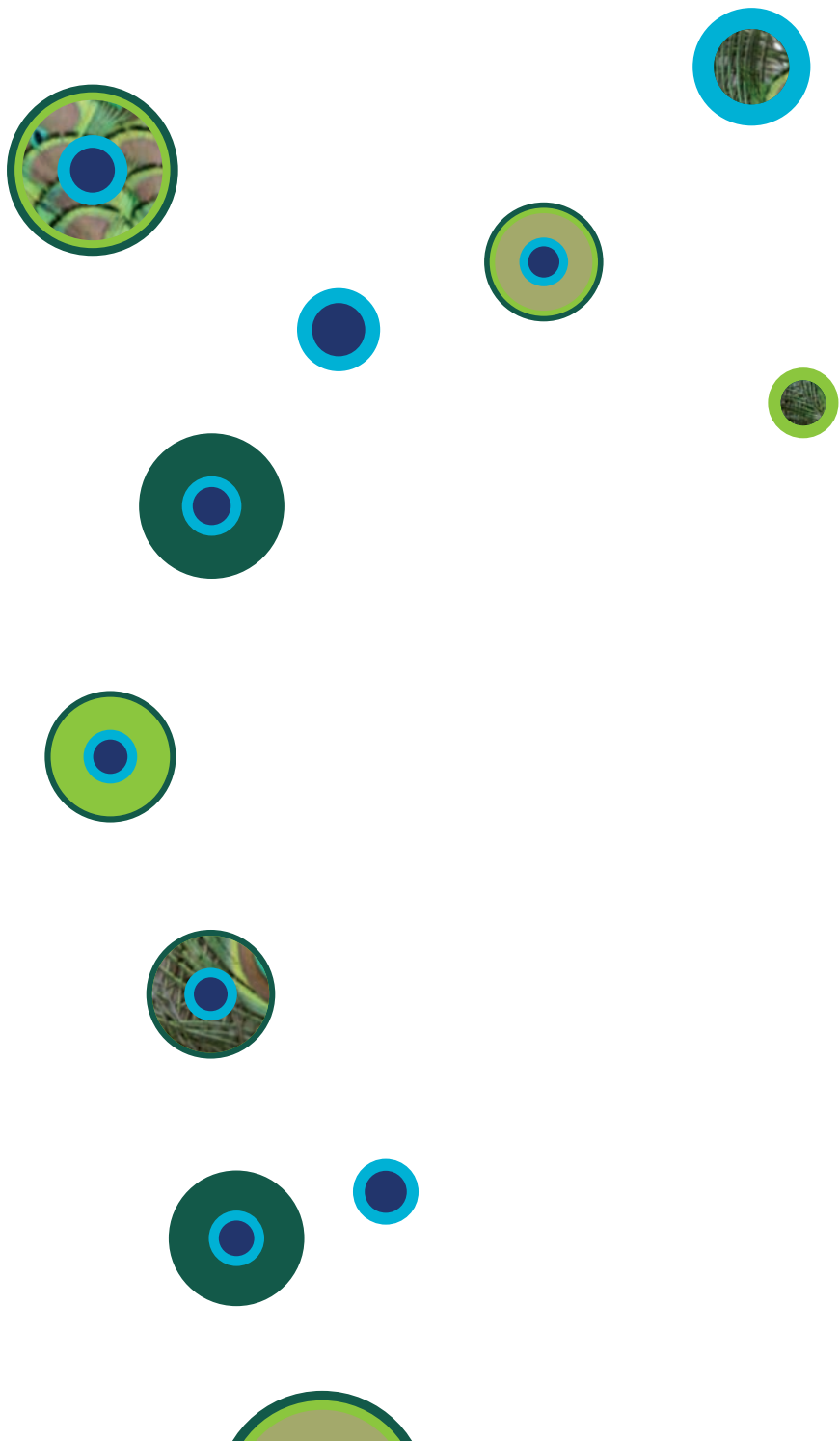

WEGWIJZER EERGERELATEERD GEWELD

WEGWIJZER EERGERELATEERD GEWELD

Uitgave 2006

Tekst Interventieteam Relationale Druk en Geweld
Eindredactie Pauline van der Mije
Ontwerp Blik grafisch ontwerp, Utrecht
Drukwerk Drukkerij Zuidam & zonen, Woerden

Interventieteam Relationale Druk en Geweld

Het Interventieteam Relationale Druk en Geweld is opgericht voor een periode van 2 jaar. Van 1 januari 2005 tot 1 januari 2007 heeft het diverse gemeenten en instellingen geadviseerd in zaken rondom eengerelateerd geweld.

Ten tijde van het schrijven van deze Wegwijzer hadden zitting in het Interventieteam:

Andrée van Es
Herma Esselink
Yamina Kamhi (voorzitter)
Hester Keesmaat (secretaris)
Cock Kerling
Diny Koreman
Ane Nauta
Wicher Pattje

Bestellen

U kunt de Wegwijzer Eengerelateerd Geweld bestellen via de website van FORUM, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling: www.forum.nl

---

VOORWOORD

Voor u ligt een brochure over eengerelateerd geweld, bedoeld voor mensen die daar in hun werk mee te maken krijgen. Dit is de erfenis van het Interventieteam Relationale Druk en Geweld, dat in 2005 en 2006 op verzoek van de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie, gemeenten en instellingen bijstond die worstelden met relationeel geweld in allochtone gemeenschappen. Het team merkte al snel dat over eer en geweld heel weinig bekend is in Nederland. Docenten, huisartsen, verpleegkundigen, maatschappelijk werkers hebben geen handzame brochure tot hun beschikking waarin ze kunnen lezen wat eengerelateerd geweld is, waar het vandaan komt, hoe je het herkent, wat je wel en niet moet doen als je ermee in aanraking komt en waar je terecht kunt voor gespecialiseerde hulpverlening.

Het Interventieteam heeft gemeend in deze lacune te moeten voorzien. De motivatie daarvoor groeide naarmate vaker bleek dat ondeskundig handelen van (overigens goedbedoelende) hulpverleners leidde tot escalatie van moeilijke situaties. In één geval viel zelfs een dodelijk slachtoffer door ondeskundig handelen en langs elkaar heen werken van instanties.

Eengerelateerd geweld is verbonden met een aantal niet-westerse culturen, maar dat betekent zeker niet dat alle families uit die culturen deze vorm van geweld normaal vinden of goedkeuren. In de landen van herkomst wordt er verschillend over gedacht en dat geldt in Nederland nog sterker, doordat hier als gevolg van westerse invloeden een mengvorm van morele waarden is ontstaan. Deze brochure nodigt dus niet uit tot generaliseren. Ze vraagt de lezer om scherp te kijken, om zich te verplaatsen in een cultuur en een waardensysteem die hem of haar in beginsel vreemd zijn. En ze geeft handvatten om adequaat te helpen als er een vermoeden van eengerelateerd geweld bestaat.

Het Interventieteam, bestaande uit deskundigen op het gebied van bestuur, beleid en huiselijk - en eengerelateerd geweld, hoopt met deze Wegwijzer een bijdrage te leveren aan het vergroten van de kennis over het fenomeen. Het team heeft geprobeerd een handzaam en praktisch document na te laten, dat kan dienen als eerste hulpmiddel wanneer u signalen opvangt over mogelijk eengerelateerd geweld. Bij de samenstelling van de brochure is zowel de kennis van de teamleden gebruikt als reeds bestaande literatuur over dit onderwerp. De Wegwijzer is echter geen volledige studie naar eengerelateerd geweld. Hiervoor verwijzen wij u naar naslagwerken, waarvan een selectie is opgenomen in het hoofdstuk 'Aanbevolen literatuur'.

WAT IS EER?

Eer

De waarde van een persoon of zijn familie in een omgeving met een collectivistische structuur en met gemeenschappelijke normen en waarden. De eer van een persoon of zijn familie wordt bepaald door de gemeenschap. Eer is een bezit dat kan worden afgepakt, gestolen of aangetast. Het bezit van eer is zo belangrijk, dat sommige personen bereid zijn hun leven of dat van een ander op te offeren om het te verdedigen of terug te winnen.

Familie-eer

Het fenomeen familie-eer is ontstaan in traditionele samenlevingen, zogeheten stamculturen, waarbij het belang van het individu ondergeschikt was aan dat van de groep. Deze culturen bestonden meestal uit kleine, collectivistische gemeenschappen. Mensen waren vanaf hun geboorte opgenomen in een hechte groep die levenslang bescherming bood, in ruil voor onvoorwaardelijke loyaliteit. Collectiviteit was nodig om als gemeenschap te overleven. Wie zich niet aan de groepsregels hield, kon de hele gemeenschap schaden en pleegde in feite verraad.

Ook heden ten dage is in sommige culturen de familie belangrijker dan het individu. Er is sprake van een 'wij-cultuur'. Ieder lid van de familie vervult een bepaalde rol. Die rol is belangrijker dan persoonlijke wensen en belangen. De familie biedt bescherming en geborgenheid, waar je altijd op terug kunt vallen. Voorwaarde is wel dat je door je gedrag de familie-eer hoog houdt.

De eer van een familie wordt bepaald door verschillende factoren. Welvaart speelt bijvoorbeeld een belangrijke rol. Daarnaast kan het gedrag van afzonderlijke familieleden de eer doen stijgen of dalen. Zij kunnen de eer bewaken door onder andere trouw en oprecht te zijn, behulpzaam en gastvrij te zijn, geen misdrijven te plegen, niet te roddelen en zich kuis te gedragen. Wanneer een familielid zich misdraagt, verliest niet alleen die persoon aan eer, maar de hele familie.

Twee soorten familie-eer

Familie-eer valt in twee soorten uiteen: de *algemene familie-eer* en de *seksuele familie-eer*. Volken in het Midden-Oosten gebruiken verschillende woorden om deze twee soorten uit elkaar te houden: *sharaf* (Arabisch) en *şeref* (Turks) staan voor de algemene familie-eer, het Arabische *ardh* en het Turkse *namus* voor de seksuele familie-eer.

Algemene familie-eer

Bij algemene familie-eer speelt de reputatie van de man in de ogen van de gemeenschap een belangrijke rol. Zijn rol als man binnen de familie en zijn vermogen om zijn autoriteit als vader en echtgenoot waar te maken, staan centraal.

De familie-eer, en dus de reputatie van de man, kunnen in de verdrukking komen door beledigingen of aantijgingen tegen een familielid, ondermijning van gezag of hiërarchie, ongehoorzaamheid van de vrouwen die behoren tot de familie en aantasting van bezit.

Seksuele familie-eer

De seksuele eer is het belangrijkste onderdeel van de familie-eer. De zedelijke groepseer van een familie is een gemeenschappelijk bezit, waar elk familielid zijn of haar verantwoordelijkheid voor moet dragen. De seksuele eer heeft voor de man een andere inhoud dan voor de vrouw. Voor de vrouw houdt seksuele eer *fysieke onbevleetheid* in - dat wil zeggen dat ze geen sperma van een andere man dan haar echtgenoot heeft binnengekregen - en daarmee gepaard gaande kuisheid. Bij de man heeft de seksuele eer betrekking op zijn *masculiniteit*, die zich uit in het waken over de fysieke onbevleetheid en kuisheid van zijn vrouwelijke familieleden.

De seksuele eer kan op drie manieren in het geding komen. Ten eerste kan er een *risico* bestaan dat de seksuele eer wordt aangetast. In dat geval neemt de familie vaak maatregelen om eerschending te voorkomen. Jonge vrouwen of meisjes worden kort gehouden en beperkt in hun bewegingsvrijheid. Ten tweede kan een *vermoeden* bestaan bij de familie of de gemeenschap dat de seksuele eer is aangetast. Dit vermoeden, dat wordt verspreid via roddel en (valse) beschuldiging, is vaak al voldoende aanleiding om één of andere vorm van geweld te gebruiken. Ten derde kan de seksuele eer *daadwerkelijk aangetast* zijn. Als daar sprake van is, wordt vaak een ernstige vorm van eengerelateerd geweld toegepast, zoals uithuwelijking, terugsturen naar het land van herkomst of soms moord.

Aantasting van de eer

Eer wordt beschouwd als een concreet bezit, net zoals een akker of vee. Schending van de familie-eer dient met gepast geweld te worden bestraft. Bij een aanval van buitenaf wordt de eer door de hele familie met geweld verdedigd. Is de familie haar eer kwijtgeraakt, dan zal ze die met geweld terugveroveren. Eerschendingen komen voor in verschillende soorten en maten. De eer kan worden geschonden door buitenstaanders of door familieleden zelf. Of gedrag van een familielid leidt tot eerschending, wordt bepaald door de culturele waarden en normen van de familie en de gemeenschap.

Eerherstel

Ook de manier waarop eer kan worden hersteld is cultureel bepaald en dus niet voor elke gemeenschap hetzelfde. De vormen van mentaal of fysiek geweld die worden gebruikt om de eer van een familie te herstellen, worden aangeduid als eergerelateerd geweld. Dikwijls is dit geweld, of het gevolg ervan, zichtbaar; het moet voor de hele gemeenschap duidelijk zijn dat de familie de aantasting van de eer niet over haar kant laat gaan en maatregelen neemt.

Gemeenschap

Is de eer aangetast, dan is van groot belang in hoeverre dat openbaar bekend is. Naast de familie speelt de gemeenschap immers een zeer voornamelijk rol in het leven. Veel mensen ontlenen hun gevoel van zekerheid en eigenwaarde aan de groep. Zij denken dat ze niets zijn en niets kunnen wanneer ze buiten de gemeenschap staan. Het is dus belangrijk hoe de gemeenschap over een individu of een familie denkt. Het gedrag van een familielid mag geen aanleiding geven tot roddel. De gemeenschap bepaalt of de eer van een familie is geschonden en eventueel weer is hersteld. Als de omgeving er niet zou zijn of van niets zou weten, zou er nauwelijks eergerelateerd geweld bestaan. Het is in feite alleen voor de gemeenschap dat men de eer met geweld hoog houdt. Die gemeenschap straft de eerloze familie namelijk af, door haar uit de groep te stoten en sociaal dood te verklaren, met alle gevolgen van dien.

Definitie eergerelateerd geweld

‘Eergerelateerd geweld is elke vorm van geestelijk of lichamelijk geweld gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een man of vrouw en daarmee van zijn of haar familie waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken’.

(Uit: Eerwraak of eergerelateerd geweld? Naar een werkdefinitie. Advies- en Onderzoeksgroep Beke)

Godsdienst en eergerelateerd geweld

Eergerelateerd geweld is géén religieus fenomeen. Het is een oeroud cultureel verschijnsel, ouder dan welke godsdienst dan ook, dat in meerdere landen door mensen van allerlei geloven geïmplementeerd wordt. Het komt voor in patriarchale gemeenschappen, die gekenmerkt worden door sterk hiërarchische verhoudingen. Eergerelateerd geweld komt voort uit de mentaliteit van een gemeenschap, uit sociale achtergronden en uit opvattingen over man-vrouw-verhoudingen, niet uit één van de Heilige Boeken of religieuze overtuigingen.

Landen

Eergerelateerd geweld komt voor in het hele Midden-Oosten (Afghanistan, Egypte, Irak, Iran, Israël, Jordanië, Libanon, Saudi-Arabië, Syrië en Turkije) alsmede in een aantal aangrenzende landen (Pakistan, Bangladesh en India aan de ene kant en Sudan, Algerije en Marokko aan de andere kant). Verder is het fenomeen, door koloniale Spaanse en Portugese invloed, ook in Zuid-Amerikaanse landen als Argentinië, Brazilië, Colombia, Ecuador, Guatemala, Haïti, Peru en Venezuela terecht gekomen. In Nederland en West-Europa is eergerelateerd geweld een geïmporteerd verschijnsel, meegebracht door arbeidsmigranten en asielzoekers sinds de jaren zeventig.

Binnen welke sociale groepen komt eergerelateerd geweld voor?

Eergerelateerd geweld kan in alle lagen van een samenleving opdoemen. In Nederland komt het niet alleen voor bij de eerste generatie immigranten; de tweede en derde generatie van sommige families zetten deze culturele traditie voort.

AANLEIDINGEN OM EERGERELATEERD GEWELD TE GEBRUIKEN

Veel gebeurtenissen kunnen de eer van een man, vrouw of familie schenden en dus aanleiding geven voor het gebruik van eengerelateerd geweld. Dat die gebeurtenissen zo zwaar worden opgevat dat ze geweld uitlokken, is voor iemand die er met een westerse blik naar kijkt niet altijd te bevatten. Hier volgen enkele gebeurtenissen en gedragingen die voor een familie reden kunnen zijn om over te gaan tot het gebruik van geweld.

Aantastingen van de algemene familie-eer die aanleiding kunnen geven tot het gebruik van eengerelateerd geweld

Gedragingen die de algemene familie-eer aantasten hebben meestal te maken met ondermijning van de autoriteit van de vader of andere mannelijke familieleden, of beledigingen jegens een van hen of de familie.

Te laat thuiskomen

Wanneer een dochter of een echtgenote niet op het afgesproken tijdstip thuiskomt, kan dit tot problemen leiden. Ten eerste is het niet op tijd thuiskomen een ondermijning van het gezag van de mannelijke familieleden, ten tweede kan het argwaan wekken. Wat heeft de vrouw gedaan, waardoor is zij te laat thuis?

Verzet tegen opgedrongen of gedwongen huwelijk

Door zich te verzetten tegen een gedwongen huwelijk ondermijnt een dochter het gezag van haar vader of een ander mannelijk familielid, zoals een oom of grootvader. Het verzet tast zijn eer aan omdat hij de controle over zijn dochter, nicht of kleindochter kwijt is. Het verzet kan ook leiden tot eerverlies van haar familie in de ogen van de beoogde schoonfamilie en de omgeving.

Weglopen

Door van huis weg te lopen, brengt een meisje of vrouw de problemen naar buiten. Hiermee tast zij de eer van haar familie aan. De kans bestaat namelijk dat er over haar en haar familie geroddeld zal worden. Maar ook van belang is dat de kuisheid van het meisje of de vrouw niet meer beschermd wordt omdat zij niet langer onder de hoede is van een mannelijk familielid.

Echtscheiding

Wanneer een vrouw tegen de wil van haar man een echtscheiding aanvraagt, ondermijnt zij het gezag van haar echtgenoot. Hierdoor wordt zijn eer aangetast.

Aantastingen van de seksuele familie-eer die aanleiding kunnen geven tot het gebruik van eengerelateerd geweld

Onkuis gedrag of daadwerkelijk seksueel contact van een vrouw kunnen de seksuele familie-eer aantasten.

Contact met jongens

In sommige gemeenschappen is het ongetrouwde vrouwen en meisjes niet toegestaan om met vreemde mannen of jongens (die geen familielid zijn) te praten. Ook voor getrouwde vrouwen kan het taboe zijn om met andere mannen dan de echtgenoot of familieleden te praten

Verkering of een voorhuwelijkse seksuele relatie

Ongetrouwde meisjes en jonge vrouwen mogen meestal geen vriend hebben. Een voorhuwelijkse relatie (ook als er geen seks aan te pas komt) behoort niet tot de mogelijkheden. Een seksuele relatie voor het huwelijk is helemaal ondenkbaar. Dit zou de kuisheid en dus de seksuele eer van een meisje of vrouw aantasten.

Aanranding en verkrachting

Wanneer een vrouw is aangerand, is haar reinheid aangetast. Het geweld is dan meestal tegen de dader gericht. Maar het komt ook voor dat er een vorm van geweld tegen de vrouw wordt gebruikt. Zij kan bijvoorbeeld gedwongen worden tot een huwelijk met haar aanrander.

Wanneer een vrouw verkracht is, is zij fysiek bevestigd. Ook dan is het geweld om de eer van de familie te herstellen meestal gericht tegen de dader. De vrouw kan echter ook aan eengerelateerd geweld worden onderworpen, doordat ze gedwongen wordt met haar verkrachter of een andere man te trouwen.

Verlies van maagdelijkheid

Als een meisje of vrouw voor het huwelijk haar maagdelijkheid heeft verloren, tast dit haar eer en de familie-eer aan.

Soms laat een meisje zich schaken. Onder schaking wordt 'ontvoering' door, of weglopen met, een vriendje verstaan. Het meisje laat zich vrijwillig ontvoeren of zegt dat ze verkracht is door haar vriendje, om met hem te kunnen trouwen. Door het seksuele contact is zij bevestigd geraakt en heeft aldus de seksuele familie-eer geschonden. Door met haar 'schaker' te trouwen, kan zij de familie-eer redden.

Overspel

Door overspel te plegen, raakt een getrouwde vrouw fysiek bevestigd. Hierdoor wordt de eer van haar man, familie en haarzelf aangetast. Overspel leidt bijna altijd tot een vorm van eengerelateerd geweld, variërend van uitstoting tot moord. Zoeken naar een vreedzame oplossing komt na overspel niet of nauwelijks voor. Een hulpverlener of andere professional moet extra alert zijn in geval van overspel: hij of zij moet rekening houden met mogelijk dodelijk geweld tegen de vrouw of haar minnaar.

SOORTEN VAN EERGERELATEERD GEWELD

Niet alleen over de vraag wanneer de eer is geschonden wordt verschillend gedacht, ook de ideeën over hoe je eer herstelt variëren sterk. Verschillen in vormen van eergerelateerd geweld hebben enerzijds te maken met culturele tradities van gemeenschappen, anderzijds met de eerschending zelf; de ernst van de eerschending (in de ogen van de gemeenschap) bepaalt mede hoe erop gereageerd wordt. Eergerelateerd geweld kan zeer extreem zijn (moord), maar ook psychisch geweld valt onder deze term.

Een aantal varianten van eergerelateerd geweld wordt hier toegelicht. Soms zijn ze maar moeilijk te herkennen, soms zijn ze niet strafbaar volgens de Nederlandse wet. Toch is het belangrijk ook die mildere vormen van eergerelateerd geweld te signaleren. Ze vormen een aanwijzing dat de traditie van eergerelateerd geweld leeft in de betreffende familie of gemeenschap. Bovendien kan het eerherstel mislukken, waarna wellicht een ernstiger vorm van geweld wordt toegepast.

Angst aanjagen en dreigementen uiten

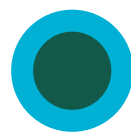
Door een vrouw te laten weten dat geweld zal worden gebruikt als zij bepaald gedrag vertoont, probeert haar familie eerschending te voorkomen. Ook worden dikwijls verhalen verteld over geweld tegen 'oneerbare' vrouwen en meisjes, om angst aan te jagen.

Hanan

Hanan is 16 jaar en van Irakese afkomst. Ze was 9 jaar oud toen zij naar Nederland kwam. Hanan heeft het erg moeilijk thuis, ze wordt erg strak gehouden. Hanan komt uit een gezin van negen kinderen. Ze moet zich thuis aan de regels houden, zoals op tijd thuiskomen van school en omgaan met vriendinnen die de goedkeuring van haar ouders hebben. Ze mag geen make-up gebruiken want dan ben je een slet, althans dat vinden haar ouders. Als Hanan een mening ergens over heeft, dan wordt ze dikwijls geslagen. Haar moeder vindt dat haar verdiende loon; had ze maar haar mond moeten houden.

Hanan mag niet met jongens praten en omgaan want dan loopt ze gevaar. Haar moeder heeft gezegd dat ze dan haar eer verliest. Hanan mag zelf kiezen met wie ze wil trouwen, als het maar een Irakees is van goede familie. Ze mag ook haar opleiding afmaken en verder studeren, want haar ouders vinden dat belangrijk voor haar toekomst. Hanan: 'Mijn familie zegt dat als ik iets slechts doe, dat dat het einde van mijn leven betekent. Ik geloof ze. Vooral nadat ze vertelden dat een kennis van ons in Irak zijn dochter heeft doodgestoken. In de ogen van haar vader deed die vrouw slechte dingen. Haar vader en broer hebben haar tijdens haar slaap vermoord. Door dat te doen hoefde de familie zich niet meer te schamen. [...] De mannen in mijn familie vonden dat die kennis had laten zien dat hij een echte man was. Zij vinden het beter iemand te doden dan in schande te leven. Door dat soort verhalen ben ik nog banger geworden.'

Uit: 'De prijs van Vrijheid'- Bea Jasai

Vrijheidsbeperkende maatregelen en psychische druk

Vrijheidsbeperking wordt vaak preventief toegepast, als de familie bang is dat de eer van de vrouw zal worden aangetast. Vrijheidsbeperking kent vele vormen. Het kan een vrouw verboden worden om zonder man de straat op te gaan, maar zij kan ook letterlijk in huis worden opgesloten. In sommige gevallen wordt haar huishoudgeld geweigerd, wat haar totaal afhankelijk maakt van haar man of zonen. Soms mag een meisje niet naar school of mag zij niet werken.

Andere vormen die niet gepaard gaan met fysiek geweld, maar wel onder de noemer eergerelateerd geweld vallen, zijn het kortknippen van het haar van de dochter, het afpakken van haar mobiele telefoon en haar murw maken door psychische druk uit te oefenen, bijvoorbeeld om haar te laten trouwen met een door de familie gekozen man.

Gedwongen maagdenvliesherstel-operatie

Als een vrouw haar maagdelijkheid verliest voordat zij getrouwd is, kan zij gedwongen worden een maagdenvliesherstel-operatie te ondergaan. Deze gedwongen operatie kan gezien worden als een maatregel om de eer van de familie te bewaren. Zolang de omgeving niet op de hoogte is van haar ontmaagding, heeft een operatie zin. Na de ingreep is zij weer 'maagd', wat haar de mogelijkheid geeft om te trouwen. Is de omgeving van het meisje wel op de hoogte van haar voorhuwelijks ontmaagding, dan heeft een maagdenvliesherstel-operatie weinig zin. De seksuele familie-eer is dan immers aangetast en er zal gezocht worden naar andere maatregelen om de eer te herstellen.

Gedwongen huwelijk en uithuwelijking

Een veel voorkomende manier om de geschonden eer te herstellen, is een jonge vrouw tot een huwelijk dwingen. Zij kan gedwongen worden om met haar eerschender te trouwen, maar ook uitgehuwelijkt worden aan een andere man. Ook wordt uithuwelijking gebruikt als preventief middel om eerschending te voorkomen.

Arifa

Arifa is 16 jaar. Ze wordt tamelijk streng opgevoed. Haar ouders willen dat ze een hoofddoek draagt en ze moet na schooltijd meteen naar huis komen. Ze kijkt wel eens jaloeers naar de meisjes in haar klas, die bijvoorbeeld wel naar feestjes mogen. Toch zou ze niet net als hen willen zijn. Wel zou ze eens op zo'n feestje willen kijken, alleen om te zien hoe het er toe gaat. Toen ze aan haar vader vroeg of dat mocht, sloeg hij haar. Als ze uit het raam kijkt en daar jongens ziet rondlopen, vraagt ze zich af met wie ze zal trouwen. Ze weet zeker dat het een goede jongen moet zijn uit haar eigen cultuur. Maar ze wacht wel af, ze heeft nog tijd genoeg.

Intussen maakt Arifa's vader zich zorgen over haar. Hij vindt dat ze de laatste tijd wel erg vaak vraagt of ze naar buiten mag. Ze zegt ook steeds dat ze die hoofddoek niet om wil, ze wou naar een schoolfeest! Wat wil ze toch allemaal? Misschien wordt het toch tijd dat ze eens gaat trouwen. Voor je het weet is het te laat en is ze zo vrij geworden dat niemand haar nog wil huwen.

Na een paar maanden komt een man van 37 jaar uit een goede familie bij de vader van Arifa, en vertelt hem dat hij met Arifa wil trouwen. De vader van Arifa vertelt haar dat hij een goede man voor haar heeft gevonden. Arifa schrikt enorm dat ze nu al moet trouwen en nog wel met een man van 37 jaar. Ze denkt dat alles al geregeld is en dat ze er niet meer onderuit kan en in paniek vlucht ze weg.

Uit: 'De prijs van Vrijheid' - Bea Jasai

Gedwongen abortus of gedwongen afstand van pasgeboren kind

Als een ongetrouwde dochter zwanger is geraakt, kan zij worden gedwongen tot een abortus. Zolang de omgeving niet op de hoogte is van het seksuele contact en de zwangerschap, is dit een mogelijke oplossing om schending van de familie-eer te voorkomen. Wanneer de zwangerschap in een verder gevorderd stadium is, kan het ongehuwde meisje gedwongen worden haar kind af te staan, het te vondeling te leggen of het te vermoorden. De familie kan hiertoe ook zelf het initiatief nemen, zonder het meisje hierin te betrekken.

Afpakken van kinderen

Vrouwen met kinderen worden vaak bedreigd met het afpakken van hun kinderen, als zij de eer van de familie (dreigen te) schenden. Soms worden daadwerkelijk kinderen bij de moeder weggehaald. Door te scheiden of hertrouwen, brengt een vrouw de eer van haar (ex-)man in het geding. De man probeert zijn eer en ondermijnde gezag dan te herstellen door de kinderen van de vrouw af te pakken. Dikwijls worden de kinderen ontvoerd door de man of zijn familie, niet zelden komen zij in het land van herkomst terecht.

Terugsturen naar het land van herkomst

Bij meisjes en jonge vrouwen die blootstaan aan de invloeden van de westerse samenleving, is de kans op eerschending in de ogen van de familie groot. Het meisje kan dan (tijdelijk) teruggestuurd worden naar het geboorteland van haar ouders. Ook een getrouwde vrouw wordt soms teruggestuurd naar het land van herkomst, als zij in de ogen van de man de familie-eer (dreigt te) schenden of geen geschikte echtgenote blijkt te zijn. Veel vrouwen hebben geen zelfstandige verblijfsstatus in Nederland. Dat maakt hen erg kwetsbaar en afhankelijk van hun echtgenoten. Indien een vrouw wel over een status beschikt, kan het gebeuren dat haar man of zijn familie de papieren afpakt tijdens een vakantie in haar geboorteland, zodat ze niet terug kan naar Nederland.

Is een vrouw teruggestuurd naar haar familie, dan loopt ze opnieuw de kans slachtoffer te worden van eergerelateerd geweld. Doordat zij niet heeft voldaan als echtgenote, heeft zij immers de eer van haar eigen familie op het spel gezet. Die kan geweld tegen haar gebruiken of haar dwingen terug te gaan naar haar man, om de eer van de familie te herstellen.

Naïma

Naïma is 22 jaar en zwanger van een vriend die niks meer met haar te maken wil hebben. Haar familie zet haar onder druk om te kiezen tussen hen en haar nog niet geboren kind. Want, zolang de buitenwereld van niets weet, is de familie-eer gered. Naïma zegt dat haar familie het nooit zal tolereren dat ze hen met een buitenechtelijk kind te schande maakt. De moeder van Naïma heeft gezegd dat ze weer thuis mag komen maar dan moet ze eerst haar kind afstaan. Moeder zegt: als je dit niet doet dan ben je dood voor mij. Naïma wil haar kind graag houden en er voor zorgen. Naïma is illegaal in Nederland, de kans is groot dat zij teruggestuurd wordt naar Turkije. Naïma zegt: met een kind kan ik daar echt niet heen. Dat accepteert mijn familie nooit. Volgens Naïma is voor haar moeder de familie-eer het allerbelangrijkste dat er bestaat.

Uit: 'De prijs van Vrijheid' - Bea Jasai

Chantage

Het komt ook voor dat een meisje slachtoffer wordt van chantage door haar (ex-)vriendje. De jonge man kan dreigen haar familie op de hoogte te stellen van hun relatie. Als hij dit zou doen, wordt het meisje mogelijk slachtoffer van eergerelateerd geweld van haar familie.

Weigering van huwelijkskandidaat

Uithuwelijking wordt vaak ingezet als middel om eerschending te voorkomen of de geschonden eer te herstellen. Als de familie weigert toestemming te geven voor een huwelijk met iemand die het meisje zelf heeft uitgekozen, kan dit ook gezien worden als een vorm van eergerelateerd geweld.

Uitstoting uit de familie

De sociale druk om geschonden eer te herstellen gaat soms zo ver, dat een familie besluit om het familielid dat de eer heeft geschonden te verstoten.

Seloua

Seloua is verliefd. Samen met Mourad gelooft zij in hun toekomst. Ze denken hetzelfde over de belangrijkste dingen in het leven. Ze willen gaan trouwen, kinderen krijgen en mooie reizen maken naar verre, exotische landen. Seloua en Mourad kennen elkaar nu ongeveer een jaar en zijn ook seksueel actief. Toen ze voor het eerst met elkaar naar bed gingen, was dat een hele bijzondere ervaring voor beiden. Het heeft de band tussen hen versterkt. Seloua weet dat deze daad tegen de regels van haar geloof indruist, maar het was een bewuste keuze en ze gaat per slot van rekening trouwen met Mourad. Het is echter een keuze die ze alletwee wijselijk voor zich houden.

Als Seloua Mourad wil voorstellen aan haar ouders, gebeurt er iets waar ze geen van beiden op hadden gerekend. Seloua's ouders zijn het niet eens met dit huwelijk. De afkomst van Mourad voldoet niet aan de eisen van haar vader en een huwelijk met een onbekende kent veel onzekerheden.

Seloua's ouders hebben heimelijk al een andere huwelijkskandidaat op het oog, een verre neef die nog in Marokko woont. Het contact met diens ouders hierover is geruime tijd geleden al gelegd en ze waren van plan Seloua een dezer dagen op de hoogte te stellen van dit arrangement.

Seloua is totaal uit het veld geslagen en ten einde raad. Van het ene op het andere moment heeft ze levensgrote problemen. Ze heeft twee mogelijkheden, die allebei een schaduwzijde hebben. Voor Mourad kiezen, zal de consequentie met zich meebrengen dat haar ouders zich hoogstwaarschijnlijk van haar zullen distantiëren en haar niet langer als dochter zullen beschouwen. Ze wordt misschien wel verstoten en zal een symbool van schande voor de familie zijn. Als ze meegaat in het huwelijk dat haar ouders voor ogen hebben, zal ze ongelukkig het huwelijk ingaan. Daar komt bij dat ze geen maagd meer is. Haar aanstaande echtgenoot zal dit zeker niet ontgaan. Ze zal een groot schandaal veroorzaken, voor zowel haar eigen familie als haar schoonfamilie. Moet ze de keuze van haar ouders respecteren of vechten voor haar eigen geliefde?

Uit: 'De prijs van Vrijheid' - Bea Jasai

Mishandeling, verminking en moord

Indien er sprake is van ernstige eerschending of als eerdere vormen van eergelateerd geweld niet tot eerherstel hebben geleid, kan een familie overgaan tot zeer ernstig fysiek geweld jegens de persoon die de eer geschonden heeft, zoals mishandeling of verminking van het gezicht. Maar ook moord (soms op de man én de vrouw) wordt in bepaalde gemeenschappen gezien als een middel om de geschonden eer te herstellen. Door het verdwijnen van de vrouw verdwijnt de vlek, door de dood van de man verdwijnt de bevraker.

Soms wordt een dochter of echtgenote ertoe aangespoord zelfmoord te plegen om de eer van haar familie te redden, of de bevraker komt om het leven tijdens een gearrangeerd ongeluk. Ook dit herstelt de eer van de familie.

Ook mannen slachtoffer van eergelateerd geweld

Vaak wordt geprobeerd een schuldige van de eerschending buiten de eigen familie te zoeken. Hierdoor lopen ook jongens en mannen gevaar om slachtoffer te worden van eergelateerd geweld. De familie van het meisje van wie de seksuele eer geschonden is, kan ernstige bedreigingen uiten of geweld gebruiken tegen haar vriendje. Ook kan de echtgenoot van een hertrouwde vrouw worden aangevallen door haar ex-man of zijn familie.

Homoseksualiteit

Homoseksuele mannen en vrouwen lopen ook het risico om slachtoffer te worden van eergelateerd geweld. In culturen die homoseksualiteit niet accepteren, wordt de eer van de familie aangetast als een man of vrouw uitkomt voor zijn/haar geaardheid of zijn/haar familie vermoedt dat een persoon homoseksuele gevoelens koestert. Soms wordt hierop gereageerd door uithuwelijking, geweld of verstoting.

De eer is pas hersteld wanneer één van de vormen van eergelateerd geweld succesvol is toegepast. Lukt het niet om door middel van de gekozen geweldsvorm de eer te herstellen, dan bestaat het risico dat het geweld zal toenemen.

HOE HERKEN IK EERGERELATEERD GEWELD?

Signalen van eengerelateerd geweld

Eengerelateerd geweld heeft vele gedaantes, variërend van dreigen met het beperken van de bewegingsvrijheid tot moord. Zoals de vormen uiteenlopen, zo verschillen ook de signalen.

Angst

Het belangrijkste signaal is angst. Mensen die met fysiek of psychisch geweld worden bedreigd, zijn bang. En dat is meestal te merken. Maar ook angst kent vele verschijningsvormen: schichtig reageren, achterdochtig zijn, onzeker, verward of apatisch zijn, in zichzelf gekeerd zijn, zich afsluiten van de buitenwereld. Soms uit een slachtoffer zich door een op het eerste gezicht onsamenhangend verhaal te vertellen over de wrede gewoontes in de eigen cultuur.

Verandering van gedrag

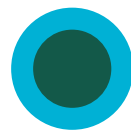
Verandering van gedrag - als een rustige vrouw plotseling gestresst reageert, of een nette leerling ineens heel slordig werk levert of lessen laat schieten - kan een aanwijzing zijn. Als meisjes westerse kleren vervuilen voor traditionele en hun hele lichaam bedekken, is dat ook een teken. En er moeten zeker alarmbellen gaan rinkelen als ze, anders dan voorheen, direct na werk of school naar huis gaan. Vooral als ze door vaders of broers worden opgehaald en vriendschappen verbreken. Vertoont het meisje ook nog regelmatig verwondingen of blauwe plekken, dan is de kans erg groot dat er sprake is van eengerelateerd geweld.

Ontwijkend gedrag

Als een mogelijk slachtoffer ontwijkende antwoorden gaat geven op directe vragen van docenten, vrienden, hulpverleners, huisartsen of vertrouwenspersonen over bijvoorbeeld verwondingen of sociale controle door familie, kan dat een indicatie zijn. Sommige vrouwen die ernstig worden bedreigd door hun familie tonen zich onverschillig over hun eigen lot. Dat kan tot uitdrukking komen in lichamelijke verwaarlozing, zelfmoordpogingen, zinspelen op zelfmoord of een fatalistische houding. Om inzicht te krijgen in de mate van gewelddadigheid binnen de familie is het belangrijk te luisteren naar de verhalen die het eventuele slachtoffer over andere familieleden vertelt. Zo kan een verhaal over een zus, tante of nicht die ondergedoken zit vanwege dreigementen een signaal zijn dat de familie niet terugdeinst voor ernstige vormen van eengerelateerd geweld.

Gedrag van daders

Ook daders vertonen typerend gedrag, waaruit soms valt op te maken dat zij bezig zijn met het voorbereiden van eerherstel. Zij maken vaak belangrijke zaken (zoals werk, school en religie) ondergeschikt aan de bezigheden rond de voorbereidingen van het eerherstel. Toenemend contact met familieleden en plotselinge reizen naar

het buitenland zijn indicatoren. Maar het komt ook voor dat een dader verhuist naar de stad waar de eerschender woont. Indien een slachtoffer vertelt dat er plotseling familie in de buurt is komen wonen (zonder enige aanleiding) is alertheid geboden. Ook emotionele en extreem gewelddadige uitspraken van mannen over een eerschending, zoals doodsbedreigingen en verwensingen, duiden op mogelijk ernstige vormen van geweld.

Overeenkomsten en verschillen tussen huiselijk geweld en eengerelateerd geweld

Eengerelateerd geweld en huiselijk geweld kennen veel overeenkomsten. Daarom is het soms moeilijk te bepalen onder welke noemer een bepaalde vorm van geweld thuishoort. Toch zijn er ook verschillen. Het is belangrijk om het onderscheid tussen huiselijk geweld en eengerelateerd geweld te zien. Vrouwen die te maken hebben met eengerelateerd geweld, dienen vaak op een andere wijze beschermd te worden dan slachtoffers van huiselijk geweld. Ook is een andere therapie of behandeling vereist.

Overeenkomsten tussen huiselijk en eengerelateerd geweld

- Zowel huiselijk als eengerelateerd geweld komt voort uit de oorspronkelijke patriarchale structuur van veel samenlevingen: mannen hebben de macht en gebruiken geweld om die te handhaven. Controle op seksualiteit en reproductieve mogelijkheden van vrouwen hoort daarbij.
- Geweld tegen vrouwen is universeel en vaak geïnstitutionaliseerd.
- Huiselijk geweld en verkrachting komen wereldwijd voor, in alle culturen.
- Om beide vormen van geweld te stoppen, zijn vergelijkbare strategieën mogelijk, op (inter)nationaal niveau (opvang en hulp, opsporing en vervolging), op gemeenschaps- en familieniveau (taboedoorbreking), en op individueel niveau (empowering van vrouwen en meisjes).

Verschillen tussen huiselijk en eengerelateerd geweld

- Eengerelateerd geweld is een cultureel bepaalde uitingsvorm van geweld.
- Eengerelateerd geweld wordt dikwijls geïnitieerd - en zelfs aangemoedigd en beloond - door familie- en gemeenschapsleden. Huiselijk geweld wordt meestal juist veroordeeld door de familie.
- Een vrouw die met eermoord wordt bedreigd, loopt meer gevaar dan een westerse vrouw die door haar ex-man met dood wordt bedreigd, omdat de hele familie meehelpt haar te vinden en in de val te lokken.
- Eengerelateerd geweld gaat over de eer van een groep, niet slechts de persoonlijke trots van een man. Huiselijk geweld komt vaak voor omdat de man zich om een of andere reden in zijn persoonlijke trots geraakt voelt.
- De dreiging van eengerelateerd geweld duurt vaak voort, ook na een echtscheiding.

- Het is mogelijk dat een vrouw wordt vermoord vanwege eer, terwijl zij daarvoor nooit geslagen is. Een slachtoffer van huiselijk geweld wordt meestal jarenlang mishandeld door haar echtgenoot.
- Eergerelateerd geweld is ingebed in de normen en waarden van het betrokken collectief. Je kunt het geweld niet stoppen met individuele therapie. Binnen de gemeenschappen waar eergerelateerd geweld voorkomt, moet over dit fenomeen worden gepraat.

WAT KAN IK DOEN EN WAT MOET IK NIET DOEN ALS ER SPRAKE IS VAN EERGERELATEERD GEWELD?

Bij eergerelateerd geweld gelden drie belangrijke hoofdregels:

1. *niet pionieren*

De eerste en belangrijkste regel bij eergerelateerd geweld is: ga niet pionieren. Eergerelateerd geweld is een hoofdstuk waar autochtone Nederlanders nog maar heel weinig ervaring mee hebben. Het is een fenomeen dat in onze cultuur tot voor kort niet voorkwam. Als autochtone Nederlanders vanuit hun eigen cultuur reageren, doen ze vaak precies die dingen die eergerelateerd geweld verergeren. Probeer het slachtoffer daarom zo snel mogelijk in contact te brengen met de gespecialiseerde hulpverlening.

2. *inschatten of er acuut gevaar dreigt*

De tweede hoofdregel luidt: probeer in te schatten of het slachtoffer in acuut gevaar verkeert. In dat geval is grote haast geboden en moet ook de politie worden ingeschakeld. De belangrijkste bron van informatie om tot een gedegen risico-inschatting te komen, is altijd het verhaal van het potentiële slachtoffer zelf.

3. *houd de informatie in zeer kleine kring*

Bedenk dat de schending van de eer erger wordt naarmate meer mensen er weet van hebben. Wanneer de schending openbaar wordt, komt de familie onder druk te staan en loopt de eerschender een verhoogd risico slachtoffer te worden van geweld. Als u het vermoeden heeft dat uw patiënt, cliënt, student of deelnemer mogelijk het slachtoffer is van eergerelateerd geweld, zorg er dan voor dat door uw handelen niet méér mensen dan strikt noodzakelijk op de hoogte raken van dat feit.

Als een mogelijk slachtoffer u als vertrouwenspersoon gebruikt, zorg er dan altijd voor dat u vertrouwelijk met die informatie omgaat. Bij eergerelateerd geweld betekent dit dat u de informatie niet deelt met de ouders of andere familieleden van het mogelijke slachtoffer, ook als het protocol binnen uw instelling dat wel voorschrijft.

Wat moet u verder vooral niet en wel doen?

NIET DOEN

Als er sprake is van eengerelateerd geweld moet een hulpverlener of andere betrokkene vooral een aantal dingen níet doen, omdat die het slachtoffer in gevaar kunnen brengen:

Familie inschakelen

Omdat eengerelateerd geweld een familie-aangelegenheid is, is het in eerste instantie niet verstandig de familie van het slachtoffer in te schakelen. Deze familie is namelijk mogelijk betrokken bij de uitvoering van het eengerelateerde geweld. Alleen als het slachtoffer zelf aangeeft een vertrouwenspersoon in de familie te hebben, kan contact met hem of haar worden opgenomen. U moet er wel zeker van zijn dat diegene geen informatie doorspeelt aan andere leden van de familie.

Informatie aan familieleden verschaffen

Soms geeft de familie het slachtoffer als vermist op. Familieleden proberen bij scholen of instellingen te achterhalen waar het slachtoffer zich bevindt. Verstrek daarover géén informatie aan verwanten. Het slachtoffer bevindt zich niet voor niets op een geheim adres.

Normen en waarden opleggen

Familie en gemeenschap spelen een belangrijke rol in het leven van mensen die opgroeien in een 'wij-cultuur'. Bij conflicten over normen en regels en bij gebruik van geweld komen individuen uit een dergelijke cultuur dikwijls in een loyaliteitsconflict terecht. Zij willen hun familie niet verloochenen of te schande maken, maar voelen zich soms gedwongen dit toch te doen om hun eigen weg te kunnen gaan. Dat is een moeilijke keuze. Probeer uw waarden, normen en oplossingen niet op te dringen aan slachtoffers van eengerelateerd geweld en respecteer hun verlangen om bij de gemeenschap te (blijven) horen. Veel westerse oplossingen, zoals weglopen, uit huis plaatsen en het conflict aangaan door op te komen voor jezelf, zijn in de ogen van mensen uit een wij-cultuur helemaal geen oplossingen. Zij zijn op zoek naar een manier om hun eigen weg te volgen, maar ook tot de gemeenschap te blijven behoren. De tegenstelling tussen het westerse 'kiezen voor jezelf' en het niet-westerse 'óók kiezen voor de familie' is de belangrijkste reden waarom veel niet-westerse vrouwen in ons land wantrouwen koesteren tegen hulpverleners. "Ze zetten ons aan tot dingen die we niet willen". Hoe moeilijk dat ook is, het is in dit soort kwesties niet productief als u probeert uw eigen morele opvattingen voorop te stellen.

Familielid als tolk inschakelen

Soms kan het nodig zijn een tolk in te schakelen. Vraag echter nooit de echtgenoot of een ander familielid om te vertalen. Pas ook op met het inhuren van een tolk uit dezelfde woonplaats als het slachtoffer. Indien u gebruik wilt maken van een tolk-telefoon, vraag dan eerst expliciet de mening daarover van de vrouw die u probeert te helpen.

Informatie in de omgeving zoeken

Pas op met het zoeken van informatie in uw omgeving. Als u een Iraanse vrouw probeert te helpen, bent u wellicht geneigd daarover te praten met een Iraanse kennis, om wat meer duidelijkheid te krijgen over de achtergrond van de vrouw en haar problemen. Bedenk echter altijd dat openbaarheid van een erkestatie de kans op gebruik van eengerelateerd geweld verhoogt. Zoek liever informatie bij gespecialiseerde instanties.

WEL DOEN

Vertrouwenspositie waarmaken

Als een slachtoffer bij u terecht komt met zijn of haar verhaal, betekent dit doorgaans dat hij of zij u vertrouwt. Maak deze vertrouwenspositie waar! Oordeel niet te snel over normen of waarden die voor u onbekend zijn, maar probeer vooral naar de situatie en de wensen van het slachtoffer te luisteren. Sommige instellingen kennen een protocol. Een school kan bijvoorbeeld de regel hanteren dat de ouders worden ingelicht over bepaalde zaken. Bedenk goed of de geldende regels wel toegepast kunnen worden als eengerelateerd geweld dreigt. Soms is afwijking van regels gerechtvaardigd, zeker wanneer er levens op het spel staan. Blijf bedenken dat openbaarheid van de eerschending de kans op eengerelateerd geweld vergroot. Neem als professional alleen mensen in uw omgeving in vertrouwen die u werkelijk honderd procent kunt vertrouwen!

Familiebanden onderzoeken

Vraag het mogelijke slachtoffer welke familiebanden hij of zij in Nederland heeft. Is de vrouw bijvoorbeeld een nicht van haar man? Dat is van belang bij het denken over oplossingen. Een echtscheiding tegen de wil van de man is bij een familie-huwelijk veel moeilijker en roept doorgaans veel meer agressie op dan wanneer man en vrouw geen familie van elkaar zijn. Informeer ook naar familiebanden in het buitenland. Eengerelateerd geweld van in Nederland wonende personen kan ook tot uiting komen bij familie in andere landen. Wees daarop attent als een mogelijk slachtoffer aangeeft naar familie te willen afreizen. Dat is lang niet altijd veilig.

Melding doen bij de politie indien er acuut gevaar dreigt

Is er sprake van acuut gevaar voor het slachtoffer, meldt dat dan bij de politie. Die kan een inschatting van het gevaar maken en het slachtoffer mogelijk verder helpen. Als u de politie belt, maak dan duidelijk dat u het vermoeden heeft van eerge-relateerd geweld en vraag naar de gespecialiseerde politiefunctionaris in de regio. De politie beschikt over een unit die gespecialiseerd is in eerge-relateerd geweld en multi-etnisch politiewerk. Deze unit kan door ieder politiekorps in Nederland worden benaderd voor informatie, overleg of bijstand. Is er geen gevaar van (gewelds)dreiging, overleg dan met het slachtoffer of hij of zij aangifte wil doen of melding wil maken van de situatie. Verwijs haar of hem in elk geval door naar een professionele hulpverlener die bekend is met eerge-relateerd geweld, of ga samen met het slachtoffer op bezoek bij deze hulpverlener.

Verhaal registreren

Voor goede oordeelsvorming over de situatie is het van belang dat informatie goed wordt vastgelegd. Het kan (bijvoorbeeld in verband met aangifte of een rechtszaak) belangrijk zijn om een goede en uitgebreide registratie te maken van het verhaal dat het slachtoffer u heeft verteld. Dit kunt u samen met het slachtoffer doen, maar ook alleen, nadat u het slachtoffer heeft gesproken. Indien u naar aanleiding van het verhaal actie wilt ondernemen, bespreek dit dan altijd eerst met de hulpvrager.

Altijd in contact blijven met slachtoffer

Als het slachtoffer geen verdere stappen wil ondernemen, bijvoorbeeld uit angst, probeer dan toch met hem of haar in contact te blijven, zodat u de situatie in de gaten kunt houden. Ook als u het slachtoffer doorstuurt naar een andere instantie, is het van belang om contact te blijven houden.

Kritisch naar het verhaal luisteren

Dreiging van eerge-relateerd geweld wordt wel eens voorgewend om andere vormen van huiselijk geweld niet aan de orde te hoeven stellen. Probeer de werkelijke hulpvraag te achterhalen. Schakel hierbij, indien nodig, een professional in.

BIJ WELKE ORGANISATIES KAN IK TERECHT?

Bij acute dreiging

Als uw cliënt, leerling of student slachtoffer is van eerge-relateerd geweld en acuut gevaar loopt, neem dan contact op met de politie. Maak duidelijk dat u eerge-relateerd geweld vermoedt en vraag naar de gespecialiseerde politiefunctionaris. De politie beschikt over een unit die gespecialiseerd is in eerge-relateerd geweld en multi-etnisch politiewerk. Deze unit kan door ieder politiekorps in Nederland worden benaderd voor informatie, overleg of bijstand. Overleg altijd met het slachtoffer voordat u de politie inschakelt. Denkt u dat het slachtoffer in levensgevaar verkeert, schakel dan altijd de politie in, eventueel via een andere professionele instantie.

Bij directe dreiging kunt u het alarmnummer bellen.

Is er geen sprake van directe dreiging, dan kunt u het algemene nummer bellen. Via dit nummer wordt u doorgeschakeld naar de politie in uw regio.

Politie Alarmnummer	112
Politie Geen spoed, wel politie	0900-8844

Voor hulp aan slachtoffers van eerge-relateerd geweld

Advies- en steunpunt huiselijk geweld

In heel Nederland zijn Advies- en Steunpunten Huiselijk Geweld opgericht. Slachtoffers van huiselijk en eerge-relateerd geweld kunnen hier terecht voor hulp. Op de website www.huiselijkgeweld.nl vindt u veel informatie, waaronder de telefoonnummers van de steunpunten per regio. Bij de Advies- en Steunpunten Huiselijk Geweld kunnen ook plegers van eerge-relateerd geweld, familie-leden of professionals terecht voor hulp en vragen.

Vrouwenopvang

Veel steden en regio's hebben speciale opvangfaciliteiten voor vrouwen in nood. Daar kunnen vrouwen terecht die slachtoffer zijn van mishandeling, verkrachting, uithuwelijking en andere vormen van geweld. De vrouwenopvang biedt telefonische hulp, vrouwen kunnen er op consult, ze kunnen een slaapplek krijgen of een onderduikadres, afhankelijk van hun situatie. Er bestaat geen landelijk telefoonnummer van de diverse vrouwenopvangcentra en ook geen centrale website. Zoek daarom op internet naar de vrouwenopvangcentra in uw regio en noteer deze in de waaier.

Huisartsen

Vrouwen die slachtoffer zijn van eengerelateerd geweld kunnen daar ook met hun huisarts over praten. Die zal hen waarschijnlijk doorverwijzen naar een instantie die ervaring heeft met deze materie. Als de vrouw een goede band heeft met haar huisarts, kan dit contact een belangrijke eerste stap voor haar zijn. Huisartsen genieten vaak een bepaalde status. Doordat een arts de vrouw doorverwijst, is zij wellicht eerder bereid actie te ondernemen.

Voor informatie over eengerelateerd geweld

• Ministerie van Justitie

Het ministerie van Justitie heeft in 2006 het interdepartementale programma Eengerelateerd Geweld opgezet, met als coördinerend bewindspersoon de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie. Het kabinet heeft duidelijk gemaakt dat bij (mogelijk) eengerelateerd geweld de veiligheid van het slachtoffer de eerste zorg is. De aanpak moet gericht zijn op het voorkomen van eengerelateerd geweld. Meer informatie over dit programma is te vinden op de website van het ministerie: www.justitie.nl/eer

• Vluchtelingen Organisaties Nederland

De Stichting Vluchtelingen-Organisaties Nederland (VON) werkt mee aan een handlingsprotocol ten behoeve van de aanpak van eengerelateerd geweld. Voor meer informatie kunt u terecht op de website van VON: www.vluchtelingenorganisaties.nl.

Voor voorlichting en deskundigheidsbevordering

• Stichting Kezban

Stichting Kezban is opgericht na de moord op Kezban Vural in 1999. Zij werd vermoord door haar echtgenoot omwille van de familie-eer. Stichting Kezban is geen hulpverlenende instantie voor slachtoffers van eengerelateerd geweld. De stichting wil het onderwerp geweld binnen allochtone kringen bespreekbaar maken door het geven van voorlichting, de toegankelijkheid van de hulpverlening voor allochtone vrouwen vergroten en opkomen voor de belangen van allochtone vrouwen en meisjes.

Stichting Kezban maakte twee indringende docudrama's, waarmee huiselijk geweld in Turkse en Marokkaanse kringen beter bespreekbaar moet worden. Deze documentaires (in meerdere talen) zijn te bestellen bij de stichting. Voor meer informatie over de Stichting Kezban zie de website: www.st-kezban.nl

• Stichting Verdwaalde Gezichten

Stichting Verdwaalde Gezichten wil de maatschappelijke en politieke participatie, bewustwording, emancipatie en groei van vrouwen en jongeren bevorderen. De stichting richt zich in het bijzonder op kwetsbare vrouwen en jongeren uit migrantengemeenschappen. Op langere termijn tracht de stichting een mentaliteitsverandering in de maatschappij te bewerkstelligen.

Verdwaalde Gezichten organiseert debatten, workshops en kennisuitwisseling op het gebied van eengerelateerd geweld en maakt documentaires over dit thema. Ook heeft de stichting aan een educatief project voor middelbare scholieren gemaakt, genaamd Zwarte Tulp, over schadelijke traditionele praktijken. www.verdwaaldegezichten.nl

• Vrouwenopvang Rotterdam

Vrouwenopvang Rotterdam heeft 23 jaar expertise in het opvangen, hulpverlening en adviseren aan vrouwen en meisjes die slachtoffer zijn geworden van eengerelateerd geweld. U kunt Vrouwenopvang Rotterdam bellen voor informatie. Ook kunt u er terecht voor deskundigheidsbevordering, trainingen en workshops. telefoon: (010) 476 90 44 website: www.vrouwenopvangrotterdam.nl

• TransAct

TransAct is gespecialiseerd in het verzorgen van trainingen, lezingen, workshops, studiedagen, supervisies, beleidsadvies en het begeleiden van implementatietrajecten op het gebied van sekse, etniciteit en zorg en de preventie van en hulpverlening na huiselijk en seksueel geweld, waaronder eengerelateerd geweld. www.transact.nl

• FORUM Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling

FORUM is een kennis- en expertisecentrum voor Multiculturele Ontwikkeling, dat het wederzijds begrip tussen mensen van verschillende afkomst wil bevorderen. Via verschillende projecten poogt FORUM de afstand tussen verschillende groepen in de samenleving te verkleinen. Opgedane kennis en ervaringen draagt FORUM over, via trainingen, publicaties, periodieken, conferenties, educatieve televisieprogramma's en websites. www.forum.nl

Meerdere minderhedenorganisaties houden zich met activiteiten bezig ten aanzien van de preventie en de bestrijding van eengerelateerd geweld. Het gaat hier onder meer om: het Inspraak Orgaan Turken, Samenwerkingsverband van Marokkanen, Overkoepelende Shiïtische Vereniging, Milli Görüs Vrouwenfederatie en Samenwerkende Turkse Organisaties in Overijssel. Voor meer informatie kunt u zich wenden tot deze organisaties.

AANBEVOLEN LITERATUUR

Onderstaand wordt een selectie gegeven van een aantal publicaties die worden aanbevolen om te lezen indien u als professional meer informatie wilt over eergereleerd geweld.

Je eer of je leven? Een verkenning van eorzaken voor politieambtenaren en andere professionals – Janine Janssen (2006)

Janine Janssen is als antropoloog/criminoloog betrokken geweest bij het pilotproject eergereleerd geweld, dat van oktober 2004 tot april 2006 in twee politieregio's is uitgevoerd. In het boek geeft zij op grond van onderzochte casuïstiek en secundaire literatuur op een handzame manier inzicht in eergereleerd geweld in Nederland. Het boek is mede gebaseerd op rapportages van de politie Haaglanden over het pilotproject. Deze rapportages zijn te vinden op de website van het Ministerie van Justitie.

Je eer of je leven is een uitgave van Elsevier Overheid - ISBN 90 5901 783 8

De prijs van Vrijheid – Bea Jasai (2006)

Bea Jasai is al meer dan 16 jaar werkzaam in Saadet/Duygu, een opvanglocatie voor Islamitische vrouwen en meisjes, onderdeel van de Stichting Vrouwenopvang Rotterdam. Zij is ervaringsdeskundige op het gebied van hulpverlening aan islamitische vrouwen en meisjes. In haar boek *De prijs van Vrijheid* beschrijft Jasai haar ervaringen in de hulpverlening aan vrouwen en meisjes die diep in de problemen komen als zij te maken krijgen met (eergereleerd) geweld, gedwongen uithuwelijking, incest en mishandeling. In het boek beschrijft ze een aantal casussen, waarvan enkele in deze brochure zijn opgenomen. Aan de hand van de beschrijvingen geeft Jasai praktische tips en uitleg over hulpverlening aan deze groep vrouwen.

De Prijs van Vrijheid is een uitgave van Vrouwenopvang Rotterdam - ISBN 90-9019923-3 en is daar te bestellen. Telefoon (010) 476 90 44

Buitengesloten. Meiden vertellen over hun worsteling met familie-eer – Linda Terpstra en Anke van Dijke (2006)

In *Buitengesloten* komen 10 meiden aan het woord die te maken hebben met eergereleerd geweld en de dreiging van eerwraak. Hun ouders komen uit Irak, Marokko, Turkije, Afghanistan en Suriname. Voor hun families is eer een fundamentele waarde. In het boek vertellen zij over hun worsteling.

Buitengesloten is uitgegeven bij Uitgeverij SWP te Amsterdam - ISBN 90-6665-761-8 Het boek is te bestellen via de website van de uitgever: www.swpbook.com of via telefoonnummer (020) 330 72 00

Ik ga er niet te diep op in. Professionals aan het woord over eergereleerd geweld in Friesland – Anke van Dijke, Linda Terpstra en Katja Westra (2006)

Vrouwenopvang Fryslân heeft gesproken met medewerkers van verschillende maatschappelijke organisaties en lokale overheden over eerwraak in Friesland en de mogelijkheden om de problemen aan te pakken. Deze uitwisseling van ervaringen leverde veel informatie op. Hulpverleners weten vaak niet goed hoe zij met deze problemen moeten omgaan en hoe ze de meisjes het beste kunnen helpen. De inhoud van de gesprekken, conclusies en achtergrondinformatie zijn te lezen in het boekje *Ik ga er niet te diep op in*.

Deze publicatie is verkrijgbaar bij Vrouwenopvang Fryslân, telefoon (058) 215 70 84

Purified by Blood. Honour Killings amongst Turks in the Netherlands – Clementine van Eck (2002)

Clementine van Eck bestudeerde twintig Nederlandse strafdossiers van Turken die eerwraak hebben gepleegd. In dit boek gaat zij speciaal in op de sociale factoren die een rol spelen bij het besluit om uiteindelijk tot eerwraak over te gaan.

Purified by Blood is een uitgave van de Amsterdam University Press - ISBN 90-5356 491-8 Het boek is te bestellen via de website van de Amsterdam University Press: www.aup.nl

Eerwraak of eergereleerd geweld? naar een werkdefinitie – Henk Ferwerda en Ilse van Leiden (2005)

Advies- en Onderzoeksgroep Beke heeft in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie de eerwraakproblematiek onder de loep genomen. Het concrete doel van het onderzoek was het ontwikkelen van een heldere, werkbaar definiëring van het fenomeen. In het onderzoeksrapport wordt op duidelijke wijze een beschrijving gegeven van de eerwraakproblematiek, de uitingsvormen, aanleidingen en risico-indicaties.

Het rapport is te bestellen of te downloaden via de website van Advies- en Onderzoeksgroep Beke: www.beke.nl

Eerwraak in Nederland. Een bronnenboek – Hilde Bakker, m.m.v. Sesai Aydogan (2005)

De auteurs zijn werkzaam bij TransAct. TransAct constateert dat in de afgelopen twee jaar het bewustzijn over de omvang en ernst van eergereleerd geweld bij hulpverleners, politie, opvang en signaleerders duidelijk is toegenomen. De aanpak

moet echter snel verbeteren, volgens de schrijvers. Het boek geeft concrete aanbevelingen voor de korte en lange termijn.

Het bronnenboek is te downloaden van de website van TransAct: www.transact.nl

Wankelende waarden. Levenskwesties van moslims belicht voor professionals. R. Ramsaran en B. Spaans, red. (2003)

Wankelende waarden is een handreiking voor allen die als professional met moslims werken: in de klas, op het spreekuur, in een Blijf-van-mijn-Lijfhuis, op het politiebureau. De publicatie biedt inzicht in de religieuze achtergrond van een belangrijke groep leerlingen, patiënten en cliënten en reikt beproefde methodieken aan om de communicatie te verbeteren.

Wankelende waarden is een uitgave van FORUM, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling - ISBN 90-5714-129-9

De publicatie is te bestellen via de website van FORUM: www.forum.nl of bij Boom Distributiecentrum te Meppel, telefoon (0522) 23 75 55, e-mail bdc@bdc.boom.nl

BEGRIPPENLIJST

Aantasting van de familie-eer

Aantasting van de familie-eer bestaat in twee gradaties: verbale en daadwerkelijke aantasting.

Verbale aantasting is het werpen van een smet op de algemene of de seksuele familie-eer door middel van roddelpraatjes, aantijgingen of beledigingen.

Daadwerkelijke aantasting van de algemene familie-eer doet zich bijvoorbeeld voor als een man geen 'echte vent' blijkt te zijn, omdat zijn vrouw hem verlaat.

Daadwerkelijke aantasting van de de seksuele familie-eer doet zich voor bij verbotenen seks van een vrouw. Zie verder: fysieke belevking.

Algemene familie-eer

De niet-seksuele familie-eer vormt samen met de seksuele familie-eer het geheel van de familie-eer. De algemene familie-eer heeft betrekking op de reputatie van de man, zijn viriliteit en weerbaarheid binnen de familie en zijn vermogen om zijn autoriteit als vader en echtgenoot op adequate wijze waar te maken. De algemene familie-eer behelst in feite het al dan niet als een goed collectief functioneren van een hele familie.

Belevking

Zie fysieke belevking

Bloedwraak

Vendetta, een moord om een moord volgens het principe 'oog om oog, tand om tand'; heeft niets met eerwraak of eermoord te maken, maar draait in feite wel om de algemene familie-eer.

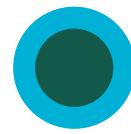
Eer

De waarde van een persoon of zijn familie in een omgeving met een collectivistische structuur en met gemeenschappelijke normen en waarden. De eer van een persoon of zijn familie wordt bepaald door de gemeenschap. Eer is een bezit dat kan worden afgepakt, gestolen of aangetast. Het bezit van eer is zo belangrijk, dat sommige personen bereid zijn hun leven of dat van een ander op te offeren om het te verdedigen of terug te winnen.

Eergerelateerd geweld

Elke vorm van geestelijk of lichamelijk geweld gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een man of vrouw en daarmee van zijn of haar familie waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken.

Eerherstel

De situatie na het terugveroveren van de familie-eer door een geslaagde toepassing van eergerelateerd geweld.

Eerkwestie

Een situatie waarbij een fysieke bevlekking dreigt of reeds heeft plaatsgevonden.

Eerverlies

Daadwerkelijke aantasting van de familie-eer; zie: aantasting van de familie-eer.

Eerwraak

Een geplande moord omwille van de seksuele familie-eer, nadat een fysieke bevlekking heeft plaatsgevonden en een vreedzame oplossing niet mogelijk is gebleken. Door het plegen van eerwraak wordt de seksuele eer van de familie gered. De term is afkomstig van de Turcoloog Ane H. Nauta, die hem in 1978 introduceerde.

Familie-eer

Zie 'algemene familie-eer' en 'seksuele familie-eer'.

Fysieke bevlekking

De situatie dat een vrouw of meisje sperma heeft binnengekregen van een man die niet haar echtgenoot is, waardoor zij onrein is geworden. Een verkrachte vrouw is eveneens bevlekt, ook al treft haar geen schuld.

Fysieke onbevlektheid

De situatie dat een vrouw onbevlekt en rein is doordat zij nooit sperma van een andere man dan haar echtgenoot heeft binnengekregen.

Maagdelijkheid

Voor een vrouw: nooit seksueel verkeer met een man hebben gehad.

Neef-nicht huwelijk

In sommige culturen is het gebruikelijk om binnen de familie te trouwen, bijvoorbeeld met een volle neef of nicht. Dit wordt niet als incest gezien. Integendeel; trouwen binnen de familie of stam is het ideale huwelijk, zowel vanuit economisch perspectief (het familiebezit blijft intact) als vanuit de zekerheid dat je niet met een vreemde trouwt, waarvan later kan blijken dat dit een slecht persoon is.

Onbevlektheid

Zie fysieke onbevlektheid.

Omgeving

Niet-familieleden uit de eigen gemeenschap. Het is voor de omgeving dat de 'eer hoog wordt gehouden'; als de omgeving van niets weet, is de eer in de ogen van de familie niet ernstig geschonden en wordt niet gereageerd met ernstig eergerelateerd geweld.

Onvrijwillige schaking

Ontvoering en ontmaagding van een meisje door een jongen, meestal met hulp van familie of vrienden, om een huwelijk af te dwingen.

Schaking

Vrijwillige 'ontvoering' door geliefde of weglopen met een geliefde, met als doel dat een huwelijk onvermijdelijk wordt. Meestal gaat een schaking gepaard met ontmaagding.

Seksuele eer van de man

Het vermogen van de man om de fysieke onbevlektheid van zijn vrouw, dochter of een ander vrouwelijk familielid met succes te bewaken en verdedigen.

Seksuele eer van de vrouw

De fysieke onbevlektheid van een vrouw.

Seksuele familie-eer

De fysieke onbevlektheid van de vrouwelijke familieleden; vormt samen met de algemene familie-eer het geheel van de familie-eer.

Smet

Verbale aantasting van de familie-eer, bezoedeling met woorden: roddelpraatjes, aantijgingen of beledigingen.

GERAADPLEEGDE LITERatuur

Ferwerda, H.B. en I. van Leiden (2005) *Eerwraak of eengerelateerd geweld? Naar een werkdefinitie*. Den Haag, WODC, Ministerie van Justitie

Jasai, B. (2006) *De prijs van Vrijheid. De beschrijving van hulpverlening aan vrouwen en meisjes van Islamitische afkomst*. Rotterdam: Vrouwenopvang Rotterdam

Kuijjer, R. de (2004) *Eer, schande, schaamte, respect. Het cement van traditionele culturen*. In: Bijeen, maandblad voor de kleurrijke samenleving

Ramsaran, R. en B. Spaans (red) (2003) *Wankelende waarden. Levenskwesaties van moslims belicht voor professionals*. Utrecht, FORUM - Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling

Torre, van der, E.J. en L. Schaap (2005) *Ernstig eengerelateerd geweld: Een casusonderzoek*. Den Haag, COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement

